

סיפורו של לוחם הפלי"ם יוסי ברש

קטעים מכתבה מאת יוסי וקנין

מקור: https://emek.mynet.co.il/local_news/article/r1tkSXXBu, אפר. 2021

הידיעות הקשות שהגיעו מאירופה במהלך מלחמת העולם השנייה, על רצח מיליוני יהודים על ידי הנאצים ועוזריהם, השפיעו רבות על הנער המתבגר יוסי ברש מכפר יהושע. שנה אחרי המלחמה, כשהוא עד למדיניות הנוקשה של הבריטים לא לאפשר לשארית הפליטה לעלות לארץ ישראל, הוא החליט לעזוב את המשק ולהתגייס לפלי"ם - הזרוע הצבאית הימית של הפלמ"ח. שם יהפוך ללוחם אמיץ ונועז, שהשתתף במאמץ הגדול לעלות יהודים ארצה ובקרבות מלחמת העצמאות.

היום ברש בן ה-93 עדיין מתגורר במשק מספר 6 שהקימו הוריו בכפר יהושע. 75 שנה בדיוק אחרי שהתגייס לפלמ"ח ולרגל 80 שנה להיווסדו של הכוח המגויס של ארגון 'ההגנה', חוזר ברש לאירועים הדרמטיים בהם השתתף בשנים שלפני ואחרי הקמת המדינה.

להבריח יהודים

יוסי ברש נולד בפברואר 1928 בתל אביב וכשהיה בן מספר חודשים הגיע עם הוריו, חנה ודוד, למשק שהקימו בכפר יהושע. דוד הגיע לארץ בשנת 1913 מאוקראינה לפתח תקווה. לאביו ישראל, סבו של ברש, היה את אחד המלונות הראשונים בתל אביב ברחוב נחלת בנימין פינת ליליינבלום. חנה לבית רוזמן עלתה לארץ בשנת 1920 מפולין, הגיעה לפוריה והייתה המורה הראשונה של כנרת.

חנה ודוד הכירו בקיבוץ דגניה ב' ויחד הצטרפו לגרעין שהקים את כפר יהושע ובשנת 1926 התחתנו בתל אביב. ברש הוא בנם הבכור. בשנת 1936 נולד בנם השני חנינה, שמתגורר היום במבשרת ציון ובשנת 1941 נולדה בתם ישראלה, שמתגוררת היום בנחלה ליד עין כרם בירושלים.

ברש (מימין) יחד עם חבריו שמחה אסף ז"ל, שמואל גלינקא ז"ל ואברהם בן דרור ז"ל. התגייסו יחד לפלמ"ח

(צילום: ארכיון כפר יהושע)

המשק של משפחת ברש כלל גידולי שדה, רפת, לול קטן וכמה עופות. תחילה התגוררה המשפחה בצריף קטן ולאחר מכן בנתה בית. ברש למד בבית הספר היסודי והתיכון בכפר. "זו הייתה תקופה עם מערכת מושגים אחרת. היינו שותפים בעבודה במשק", סיפר ברש, "זו הייתה עבודת כפיים. הייתה חולב ומעביר קווי מים. גידלנו תפוחי אדמה לצבא הבריטי. החיים היו קשים מאוד, אבל לא הרגשנו את עצמנו מסכנים. נהנינו מעצם המציאות ומעבודת הכפיים. כל בני הכפר הצעירים היו מתחרים ביניהם מי יספיק יותר בעבודה ומי יסחוב שק יותר כבד".

איך אתה מגדיר את הבית שגדלת בו?

"זה היה בית ציוני מאוד. אבא סיפר לי שכשהוא היה ילד בן 9 הם קיימו סדר פסח בפתח תקווה והוא היה הילד שמצא את האפיקומן. אבא שלו שאל אותו: 'מה אתה רוצה בתמורה? ואבי ענה לו: 'תבטיח לי שאתה לא עוזב את הארץ'. בראש מעייניו של אבי היה להישאר בארץ. הגשמת הציונות מבחינתו הייתה להתיישב ולעבוד בעבודת כפיים. אמא הגיעה לארץ מתוך ציונות. היא כבר למדה עברית בעירייה שלה ברז'ניצה".

זוכר את המציאות הביטחונית באותם ימים?

"היא הייתה בעייתית. זה התחיל במאורעות של שנת 1929. בכפר לא היו באותם ימים מבנים מבטון אז שלחו את הנשים והילדים לנהלל והאבות נשאר לשמור. במהלך המרד הערבי הגדול ירו על כפר יהושע וכשירד הערב אף אחד לא יצא מגבולות הכפר. בנו גם גדר מסביב ליישוב ועמדות ירי ובראש מגדל המים, במרכז המושב, העמידו פרז'קטור שהאיר על הגדרות".

בתחילת מרץ 1946 ועל רקע המאבק נגד מדיניות המנדט הבריטי החליט ברש להתגייס לפלמ"ח יחד עם שלושה מחבריו לכיתה - שמחה אסף ז"ל, שמואל גלינקא ז"ל (נהרג בשנת 1957 במבצע סיני) ואברהם בן דרור ז"ל. "נגמרה מלחמת העולם השנייה. פליטים מילאו את אירופה, אבל הם לא היו יכולים להיכנס לארץ בגלל הבריטים. החלטנו שאנחנו רוצים להתנדב במטרה להבריח יהודים לארץ. פנינו לחבר שלנו שהיה כבר מפקד מחלקה בפלמ"ח עודד ארזי ז"ל והוא שלח אותנו להצטרף לפלי"ם".

ברש וחבריו הגיעו לקיבוץ שדות ים בה שכן הבסיס של פלוגה י' בגדוד הרביעי של הפלמ"ח - הפלוגה הימית הידועה בשמה הפלי"ם. אחרי שעברו בהצלחה את הריאיון אצל מפקד הפלוגה אברהם זכאי ז"ל, הם החלו קורס הכשרה לתפקיד לוחמים.

"הקורס כלל אימון בסירות, בהתמצאות בים ובכושר קרבי. אחרי הקורס כל אחד מאיתנו שובץ למקום אחר. אותי שלחו למחלקה של הפלוגה שישבה בקיבוץ מעברות. עבדתי במשק והתאמנתי באימוני שדה. כעבור זמן קצר הבריטים יצאו למבצע 'אגאתה', מה שנקרא 'השבת השחורה' (29 ביוני 1946). בלילה כוח בריטי גדול הקיף את המחנה שלנו במעברות, אסף את כולנו, שאל שאלות ואחר כך שלח אותנו במשאיות למעצר בלטרון. היו שם איתי במעצר בין היתר גם משה שרת. לא פחדתי ולא נבהלתי, אבל זה לא תענוג להיות במעצר. זה הכעיס. שנאתי את הבריטים. אחרי חודש שוחררתי וחזרתי לקיבוץ מעברות".

חלם על מדינה

הפעולה הראשונה של ברש כלוחם בפלי"ם הייתה הורדת מעפילים מאונייה שעגנה מול שדות ים. לאחריה השתתף בעוד שלושה מבצעים להורדת מעפילים מספינות שהגיעו מאירופה. "הגענו לאונייה עם סירות, המעפילים עלו עליהן, חזרנו לחוף ומיד שלחנו אותם ברגל לאזור חדרה. חששנו שהבריטים יגיעו. זה היה מרגש לעשות את זה. השואה עוד הייתה אירוע טרי וכולנו היינו נרגשים שמגיעים יהודים", מזכר ברש ברגע שריגש אותה, "השתתפתי גם בהורדת המעפילים מאוניית שבתאי לוז'נסקי במרץ 1947 ליד חוף ניצנים. את רוב העולים הצלחנו להוריד לחוף ולהבריח אותם ליישובים מסביב, אבל חלק אחר נתפס על ידי הבריטים ונשלח לקפריסין. אני אמנם נתפסתי אבל למזלי לא נשלחתי לקפריסין. שיחררו אותי באזור גבעת ברנר".

הבנת אז את המשמעות של מה שאתה עושה?

"הייתי ציוני מאוד. ביקשתי להתגייס לפלי"ם כי רציתי להביא מעפילים. חלמתי שתהיה לנו מדינה. חלמנו על התיישבות חקלאית בכל חלקי הארץ".

ההורים לא דאגו לך?

"הם היו גאים בי. כשהחלטנו להתגייס ההורים של החברים שלי חששו. אבא שלי לעומת זה אמר לי: 'ישר כוח'. הוא סמך עליי".

ב-30 בדצמבר 1947 נרצחו 39 יהודים שעבדו בבתי הזיקוק במפרץ חיפה, באירוע שקיבל את הכינוי 'טבח בתי הזיקוק'. בעקבות הטבח הוקמה במסגרת הפלי"ם פלוגת הנמל, שייעודה היה להגן על כ-500 הפועלים היהודים שעבדו בנמל חיפה. "גייסו אותי לפלוגת הנמל והיינו לוחמים במסווה של עובדים. אותי שיבצו להיות על ספינה גוררת. היה לי תמיד נשק מוסתר בספינה למקרה שהערבים יחליטו לתקוף. הייתי שם עד שהבריטים עזבו ואז השתלטנו על הנמל", סיפר.

במהלך אותם חודשים שלפני קום המדינה, כשלמעשה מלחמת העצמאות כבר החלה, נערכו בחיפה קרבות בין כוחות ההגנה לכוחות הערבים על השליטה בעיר. בקרב המכריע על כיבוש חיפה, ב-21 באפריל 1948, השתתפה גם פלוגת הנמל. ברש היה במחלקה שפיקד עליה עמוס בן צבי ז"ל מכפר יהושע. "נלחמנו בעיר התחתית. עברנו מבית לבית. זה היה קרב גדול שנמשך יום אחד. זה היה קשה. ככה זה מלחמה. למחרת הערבים עזבו את העיר", נזכר ברש.

בין ה-13 ל-15 במאי 1948 נערך מבצע 'בן עמי' לשחרור הגליל המערבי. פלוגת הנמל קיבלה משימה לנחות בלבנון, כ-10 ק"מ צפונית לראש הנקרה, ולפוצץ את גשר הרכבת ואת גשר הכביש בראס אל ביידה וזאת במטרה למנוע אספקה ותגבורת של כוחות ערביים לגליל הערבי. ברש היה בין 35 הלוחמים בפיקודו של עמוס בן צבי שיצאו למשימה. "הגענו לשם באמצע הלילה. הלבנונים כאילו חיכו לנו. הם פתחו עלינו אש ממכונות ירייה. גם תותח ירה עלינו", נזכר ברש, "נאלצנו לסגת חזרה לארץ. לצערי פנחס סובול ז"ל נשאר שם. האירוע הזה נגמר עצוב מאוד. כשחזרנו לחוף נהריה אמרו לנו שעוד מעט בן גוריון מכריז על הקמת המדינה ושנגיע לשמוע אותו ברדיו. אף אחד מאיתנו לא הלך. היינו עצובים בגלל כישלון הפעולה ומזה שפנחס נהרג וחבר אחר יוסי שוחט ז"ל נפצע".

במהלך מלחמת העצמאות השתתף ברש בעוד מספר בקרבות בעכו, בקרבות באזור ירושלים להסרת המצור ובמבצע חורב, בשלהי מלחמת העצמאות, כנגד הצבא המצרי. בתום מלחמת העצמאות חזר ברש למשק בכפר יהושע.

דואג לחקלאות

בשנת 1952 נישא ברש למיכאלה לבית קרסניצקי, שאותה הכיר בקיבוץ שפיים. בשנת 1954 נולד בנם הבכור איתמר, פרופסור במכון וולקני, שמתגורר ברחובות. בשנת 1958 נולדה בתם סמדר, שמתגוררת במשק. לפני כשנה וחצי נהרג בעלה של סמדר, שאול בין ז"ל בתאונת עבודה. לברש ומיכאלה נולדו גם שבעה נכדים ושבעה נינים. לפני 20 שנה הלכה מיכאלה לעולמה ממחלת הסרטן. "זו הייתה אהבה ממבט ראשון", מודה ברש.

כל חייו היה ברש חקלאי, שעבד במשק שהקימו הוריו. היום הוא מתגורר בבית קטן בשטח המשק, שנבנה ליד הבית שבנו הוריו. "בן גוריון ביקר בבית הורי. הוא בא לשכנע את אבא שלי להצטרף לעשייה הציבורית", נזכר ברש.

הפלמ"ח נשכח?

"הזמנים השתנו. מה שעשה הפלמ"ח נראה היום כמו סיפור דמיוני כי זה כבר לא אקטואלי. עברו כבר הרבה שנים. שכחו את הדור שלי, אבל זה טבעי כי השנים עוברות".

"השתתפתי גם בהורדת המעפילים מאוניית שבתאי לוז'נסקי במרץ 1947 ליד חוף ניצנים. את רוב העולים הצלחנו להוריד לחוף ולהבריח אותם ליישובים מסביב, אבל חלק אחר נתפס על ידי הבריטים ונשלח לקפריסין"

סלחת לבריטים?

"אז לא חשבתי על הבריטים דברים טובים. המלחמה שלהם בהעפלה הרגיזה אותי. הם היו לטובת הערבים. הבריטים לא עזרו לנו להקים מדינה. במלחמת העולם השנייה כדי לקרב את הערבים אליהם הם עשו את זה על חשבון העם היהודי ולא נתנו ליהודים לעלות לארץ".